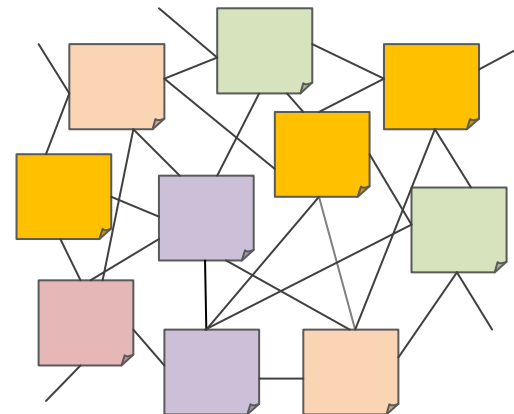

EDICIONS ROMEST

Xarxa per l'Observatori de la realitat dels gitans i gitanes procedents de l'est d'Europa a Catalunya

I. Dificultats, abordatges i èxits en el treball amb gitans i gitanes procedents de l'Est

www.ROMEST.cat
@romest13

vinca

La **xarxa ROMEST** té per objectius:

1. Fer observatori de la realitat que viuen els gitanos i gitanes d'Europa de l'Est a Catalunya i de les estratègies d'acollida i inclusió que es realitzen
2. Promoure l'intercanvi de coneixements i de bones pràctiques a través de la participació d'Entitats, Serveis i Associacions implicades
3. Contribuir a la inclusió social del col·lectiu gitano de l'Est d'Europa i a la cohesió social dels seus entorns veïnals.

Entitats i equips participants

Fundació Ateneu Sant Roc, Associació Salut i Família, Fundació Secretariado Gitano, Fundació Surt, Progress, Equip medi obert de Justícia Juvenil de Badalona, Equip serveis socials d'atenció primària de Poble Nou de l'Ajuntament de Barcelona, Unitat Bàsica d'Atenció a la Infància de l'Ajuntament de l'Hospitalet, Treball social del Centre d'Atenció Primària del CAP Sta. Rosa de Sta. Coloma de Gramenet, Vincle Associació per la recerca i l'acció Social.

Patrocina:

En relació a la vinculació i a la mobilitat

La vinculació de les famílies als serveis és molt difícil, posant seriosos obstacles al seguiment. Té molt a veure amb la mobilitat territorial. Es detecta que aquesta mobilitat respon a diversos factors: les pròpies necessitats i dificultats en habitatge, i també quan es senten pressionades per les Institucions. Ens preguntem si estan relacionats: “Si no es moguessin tindrien problemes de vinculació?”

En el desplegament dels serveis de proximitat, sembla factible que quan s'accedeix a un servei (social, sanitari, educatiu...) es pugui estirar el fil dels antecedents, per veure la trajectòria i no començar de zero; tot i així no és la pràctica que en resulta, ja que depèn de l'interès de la mateixa família, explicar el seu procés o no. Les persones gitanes de l'est es van explicant a mesura que van prenent confiança, i aquesta és personalitzada en alguns tècnics referents, no en les institucions. I tanmateix constatem que molt sovint es treballa amb un gran desconeixement dels llaços familiars, i per tant amb una reduïda visió global. S'acostuma a ignorar o desconèixer l'experiència prèvia com a condicionant, les etapes vitals viscudes singularitzadament.

La vinculació i la confiança no es projecta d'una persona tècnica a un altra. En aquest sentit la mobilitat entorpeix els processos de vinculació amb els diferents tècnics referents.

També es constata que moltes vegades els canvis de “domicili” són sobtats, poc planificats, en funció dels obstacles diversos en els que es troben (expulsions, desallotjaments, impagaments, conflictes,

etc.), i generalment no són comunicats als tècnics referents. La prioritat per bona part d'aquestes famílies és trobar un mitjà de vida i un lloc on viure o sobreviure, determinats passos com la documentació, l'escolaritat esdevenen secundaris.

Cal ser conscients que les necessitats bàsiques no les resoldran de manera immediata vinculant-se als serveis socials. Actualment, aquests, no poden oferir un itinerari incliusu sostingut que resolgui el dia a dia mentre es fan petits avenços, i per altra banda les famílies han de superar la por a perdre els infants.

Pel que fa a la vinculació de les famílies amb menors a les escoles, es detecta que el sistema educatiu no acaba d'afavorir la plena participació dels infants escolaritzats tardanament. Sense gaires recursos escolars, habitualment són considerats un “problema” i a les escoles els resulta complicat considerar les seves necessitats específiques. Un cop els infants són escolaritzats, cal un procés d'acompanyament per a què hi hagi continuïtat, entre d'altres raons perquè l'escola no resulta totalment gratuïta. Per altre costat, moltes vegades la continuïtat a l'escola depèn més de que els nens i nenes s'hi trobin a gust i els agradi que dels mateixos pares i mares, centrats en qüestions més bàsiques i urgents.

Es confirma que a Romania es facilita un ajut per a l'escolarització que dura dels 7 als 17 anys i és d'uns 8€ mensuals. Es suposa que amb aquesta quantitat han de poder fer front a les despeses derivades del fet escolar. Això aquí no existeix, la qual cosa encara ho posa més difícil.

Tot apunta que la vinculació és imprescindible per a poder acompanyar un procés de millora, però que requereix d'una inversió de temps i de presència al territori molt alt. Aquesta és un tipus de

pràctica que actualment els serveis socials, amb les ràtios més elevades i els sistemes de funcionament que s'han estructurat, es veu molt difícil poder realitzar.

Sistemes de vida

Està essent molt complicat treballar els temes laborals. Sobre les actuals dificultats del mercat de treball, i l'absència de qualificació professional, hi ha els condicionaments que provenen de la tradició familiar. És molt difícil trencar unes maneres de fer que s'han mantingut en diferents generacions, no existeixen gaires referents amb qui emmirallar-se.

A Romania, després del comunisme s'ha trencat les estructures d'ocupació establertes pel règim i ha deixat a les famílies gitanes sense preparació. Moltes no s'han enganxat al desenvolupament posterior. Les que viuen a les zones rurals, és fins i tot difícil que hagin anat a l'escola.

Hi ha famílies gitanes romaneses que han tingut contractes de treball a Romania i aquí es troben impossibilitades de treballar per motius estructurals.

Es detecta que una petita part de les famílies assentades a Catalunya desenvolupen dinàmiques delictives (a vegades enquistades i reproduïdes) com el robatori de cotxes, sostracció de mòbils, etc. estan organitzats, guanyen diners, però tenen dificultats en gestionar-los (manca de previsions, prioritats etc). Cal preguntar-se que els ha portat a aquest mode de vida, i si hi ha voluntat de canvi. És probable que tinguin a veure amb la dificultat d'empatitzar amb la societat d'acollida, la marginació, la discriminació, l'absència de vincles propicia la desconexió i l'agressió. Es treballa amb aquestes

persones a reflexionar sobre les causes i les conseqüències d'aquestes conductes des d'un acompanyament personal.

És ben cert que la majoria de les famílies es troben abocades a sobreviure, el que comporta a prioritzar la immediatesa que s'expressa a través de demandes concretes. Aparentment no es mostra interès a anar més enllà. Junt amb això ens trobem amb una greu manca de recursos propis i aliens que permeti fer front a les necessitats bàsiques i sovint urgents. La pressió per la supervivència dificulta construir plans de treball de mig termini.

En la interacció, especialment amb els serveis, estan molt arrelades les actituds defensives. Complementàriament existeix una xarxa interna de suport molt forta que funciona segons interessos, de manera que el que es fa o s'aconsegueix amb una família s'escampa ràpidament en tot un entorn molt ampli. Tot i així es distingeix la relació familiar que opera de manera molt cohesionada de la connexió amb altres persones que fan una certa xarxa de suport. Moltes vegades la cohesió interna de la família entesa com a suport actua també com a llastra i pressió, obstaculitzant-ne un funcionament més adaptat a l'entorn majoritari.

Barreres

Més enllà de les dificultats inherents a cada família, i les pors que viuen, existeixen una sèrie d'entrebancs legals i normatius a l'accessibilitat dels serveis i a l'exercici de la ciutadania que esdevenen autèntiques barreres. Es parla dels requisits escolars (documentació, certificat de vacunació, etc) que sovint és extremadament difícil aconseguir en un termini breu. Igualment en temes de salut, aconseguir tarja sanitària requereix obtenir una

documentació que el Consolat només facilita a un alt preu pel que és l'economia d'aquestes famílies.

Altres barreres tenen a veure amb la inacceptació de la societat d'acollida tant a nivell veïnal com institucional. Ens referim a barreres més subtils, com són la mirada desaprovadora de la societat de conjunt, la poca fe en que puguin millorar la seva situació, el desig ocult que se'n tornin al seu país, etc. I tot el conjunt de situacions generades pels estereotips existents.

En aquesta línia detectem que determinades rigideses del mateix sistema actuen com a entrebanc. El sistema educatiu, per exemple, no té gaire en compte la "motxilla" social i vital de cada infant. Molts mestres perceben els infants en funció de la seva pròpia realitat (currículum ocult), segons el qual assumeixen l'alumne com un "repte" o com un "problema"

Abordatges

Les estratègies de treball extraterritorial minimitzen les dificultats derivades per la mobilitat, tot i que no les resolten del tot ja que els serveis de proximitat són territorialitzats. Malgrat això, permet fer un seguiment adaptat als moviments familiars.

L'acompanyament social i educatiu és una "fórmula" que, respectant a la família, permet una interacció sostinguda en el temps. Moltes vegades convé, a més, un acompanyament físic per resoldre moltes dificultats en el xoc o relació amb els serveis públics. Es constata que si bé resolt dificultats, també frena l'autonomia. Per altra banda contribueix a crear la confiança necessària per poder treballar conjuntament. Suposa un procés proper i intensiu, amb grans dosis

d'adaptació permanent i conscient que l'assoliment de resultats es situen a mig termini.

La vinculació l'hem d'entendre com un procés que es genera molt a poc a poc, amb avenços i retrocessos, però que és imprescindible per a poder establir un treball significatiu.

En aquest sentit, diverses experiències ha mostrat que ha estat útil i eficaç per a avançar en la vinculació als serveis, el desenvolupament d'accions d'intermediació que preparin el contacte i possibiliti el treball conjunt.

Cal tenir en compte les expectatives familiars, parlem molt d'aquestes famílies però parlem poc amb aquestes famílies. Cal percebre els seus objectius, on volen anar i poder-ho treballar sense imposar.

És necessari desenvolupar habilitats per saber enllaçar les expectatives, amb les possibilitats i el marc normatiu i els sistemes de protecció de la infància, entre d'altres.

La figura de la persona medidora facilita la vinculació i el procés de treball. Amb més rapidesa s'estructura un clima de confiança. Existeix un cert conflicte intercultural entre els roma i la societat majoritària que cal reconèixer. Treballar amb els gitanos de l'est requereix intervenir tenint en compte el propi conflicte, recuperar el valor de la conversa, posar en joc la pròpia biografia i la creativitat aplicada a la vida quotidiana.

A un altre nivell, es considera important comptar amb referents del propi col·lectiu amb qui emmirallar-se, tot i tenir en compte que cal

unes circumstàncies i temps favorable per a què pugui ser possible el canvi.

El treball en xarxa esdevé una dimensió de la intervenció ben necessària. Més enllà de la coordinació, pretén la multiplicació d'efectes pel fet de compartir valoració, objectius i estratègies els diferents actors socials concernits. D'altra banda s'ha de vetllar especialment per a què no constitueixi un factor de reetiquetatge.

El treball comunitari es veu com a necessari per a possibilitar uns espais de trobada, on poder empatitzar, establir vincles horitzontals. Es considera una llàstima que això hagi anat a menys, ja que suposa un potencial i un marc importantíssim des d'una perspectiva intercultural. Per altra banda es detecta que cada vegada més es considera el carrer, la plaça, no com un lloc de trobada i intercanvi, sinó com un lloc subjecte a normatives i controls.

El carrer sembla el lloc adequat per a que les persones i famílies que busquen quelcom trobin referents educatius des d'un posicionament de proximitat. Es considera essencial fer-se present al territori també per a detectar i tenir un coneixement permanent i actualitzat de la població.

Tanmateix, a més de conèixer millor la cultura (i cultures) d'aquest col·lectiu, és necessari buscar i compartir estratègies, definir objectius clars.

Èxits

En la línia dels èxits, s'apunta com a tal:

- ✓ Estar proper a les famílies
- ✓ Guanyar-se la seva confiança
- ✓ Vincular-se
- ✓ Apoderar-se per tenir més elements per redirigir la pròpia vida, amb respecte per la seva llibertat d'elecció
- ✓ Petits canvis
- ✓ Canvis en la mateixa mirada de les Institucions respecte d'aquest col·lectiu
- ✓ Entendre les pors que els envaeixen, per a poder comprendre i treballar els sentiments i les emocions
- ✓ Que els serveis reconeguin el recorregut fet (avenços) per part de les famílies
- ✓ Ajudar a canviar la visió d'ambdues parts, fent pont.
- ✓ El treball grupal i el treball comunitari
- ✓ Dissoldre o trencar estereotips, presencialment